

ITINERARIS DE LECTURA

David CIRICI

Edició:

Institució de les Lletres Catalanes
Portal de Santa Madrona, 6-8
08001 Barcelona

Elaboració:

Servei d'Ensenyament del Català
Via Augusta, 202
08021 Barcelona

Autor:

Joan Cabot Calçapeu

Barcelona, setembre de 2005

DAVID CIRICI

1. QUI ÉS?

David Cirici Alomar és escriptor, guionista i publicitari. Neix a Barcelona el 1954. L'any 1976 es llicencia en filologia romànica catalana per la Universitat de Barcelona i, entre 1976 i 1984, ensenya llengua i literatura catalanes a instituts de batxillerat de diverses localitats (el Prat de Llobregat, Balaguer, Sant Just Desvern i Barcelona).

Durant aquests anys (1976-1982) també escriu els guions del programa de Ràdio 4 *Català per a tothom*. L'any 1984 s'estrena com a guionista televisiu amb la sèrie *Kiu i els seus amics*, dirigida per Bigas Luna, per a TV3. Aquest mateix any guanya el premi de narració Recull i el 1985 el premi de literatura infantil Apel·les Mestres, amb el *Llibre de vòlics*. Està naixent un escriptor.

Els anys següents continua escrivint guions per a sèries i programes de televisió (*Oliana Molls*, *Tariro tariro*, especials de Cap d'Any a TV3, *El joc del segle*, *Les tres bessones...*).

Quan abandona la docència, el 1984, Cirici s'interessa pels llenguatges de la cinematografia i la publicitat. N'aprèn molt ràpid. L'any 1985 obté una beca de la Direcció General de Cinema de la Generalitat de Catalunya per al projecte *Miratges* de llargmetratge, dirigit per Anastasi Rinos, i, l'any següent, n'obté una altra de la mateixa direcció general per al projecte *FF* de llargmetratge. El domini del llenguatge cinematogràfic i la seva feina l'han dut a fer-se càrrec del guionatge i la direcció audiovisual de mostres i exposicions. Des del 2001, dirigeix la seva pròpia agència, Cirici Comunicació.

Com a escriptor, Cirici ha conreat la novel·la infantil i juvenil, en les quals ha donat mostres d'una capacitat narrativa i d'un talent literari excepcionals. Després de guanyar el premi Apel·les Mestres, Cirici guanya el Ramon Muntaner amb *L'esquelet de la balena* (1986). Aquesta novel·la obté un èxit clamorós: les edicions en català se succeeixen sense parar (en van vint) i es tradueix a l'èuscar i al castellà.

Absorbit per la seva feina com a guionista i publicista, l'autor triga a presentar un nou original a un premi; ho fa amb *La fàbrica de mentides*, que guanya el premi Marià Vayreda de novel·la el 1995. El 1998, Cirici du a la impremta *Els grúfols*, un llibre per a infants sobre el racisme, i, un any més tard, *El baró i la leprosa*, amb el qual s'aproxima a la literatura per a adults. Amb *La vida dels altres*, una visió molt original de la Barcelona postmoderna que queda finalista del premi Ramon Llull 2000, Cirici s'instal·la de ple en la literatura per a adults.

Tres anys després apareix *Els errors* (premi 23 d'Abril 2003), obra en què tracta el tema del franquisme dissimulat que covava, a Catalunya, en la vida personal de molta gent. Un dels fets que van moure David Cirici a escriure aquest llibre fou l'emissió d'uns programes televisius sobre la burgesia del franquisme, que van aixecar les protestes dels fills i familiars d'alguns prohoms retratats com a franquistes. Diu Cirici:

[...] *negaren que els seus pares haguessin estat franquistes, i això és absurd. Però els partits polítics, i en particular el nacionalisme català, ens han venut la història que Catalunya ha estat víctima del franquisme. I, segons aquest plantejament, ser proclamat franquista a Catalunya equival a ser un dels miserables que oprimiren el país. Però és evident que, fins als anys setanta, una bona part de la burgesia catalana va ser còmplice del sistema. I el nacionalisme*

*conservador tendeix a amagar aquesta realitat. La tesi de la meua novel·la és que hem d'assumir aquest fet, i molts errors que es van cometre.*¹

Amb *Els errors*, Cirici ha estripat definitivament l'estereotip d'escriptor—més o menys inofensiu i innocu— per a joves.

2. QUÈ ESCRIU I COM ESCRIU?

A David Cirici, l'ofici i el plaer de l'escriptura li ve de mena. El seu pare, Alexandre Cirici Pellicer, publicà un munt de tractats sobre l'art català contemporani, entre altres assajos, guies i poemes. Emperò, David, lluny del tractadisme de son pare, s'ha estimat més abocar-se a la creació literària, ara en forma de novel·la, suara en forma de guions —sobretot per a la televisió.

David Cirici s'inicià com a escriptor fent novel·la infantil i juvenil. *Libre de vòlics* (1985) és el tret de sortida d'una carrera literària consagrada al públic més jove. Emperò, la seva intensa dedicació al guionatge i a la publicitat no li deixaren gaire temps per escriure. Durant quinze anys dedicà la seva atenció literària al públic jove, amb un èxit a voltes espectacular.

Cirici tenia trenta-un anys quan publicà *Robòtia* (1985), una novel·la de ciència-ficció futurista que ens parla d'un viatge interestel·lar que té la missió de corregir una injustícia històrica. Aquest relat ja conté alguns dels ingredients que configuraran la narrativa juvenil de l'autor: el gust pel contrast, la plasticitat en la descripció dels personatges, el realisme, l'atenció a la quotidianitat, el sentit de l'humor, la tendresa, la inquietud ètica, la desconfiança davant allò que anomenen progrés... Al costat d'alguns llocs comuns propis de la ciència-ficció astronàutica, i sota l'influx del llenguatge cinematogràfic, tot això ja hi és. La pàgina dedicada a descriure les pastilles nutrients (construïdes amb primer plat, segon plat i postres, segons les capes que es xuclen) és ja una mostra del millor Cirici, el que ens ofereix aquests peculiars còctels d'humor, fina ironia i realisme desmitificador. Més endavant, la caracterització dels distints planetes on els terrícoles fan parada és un exercici literari brillant, divertit i suggerent.

L'èxit rotund com a novel·lista, però, no trigà a arribar. Cirici guanyà el premi Ramon Muntaner amb *L'esquelet de la balena* (1986), novel·la que serà traduïda a l'èuscar i al castellà. Amb aquesta obra, Cirici s'inscriu en un corrent de la literatura de ciència-ficció que centra l'interès en la quotidianitat. El crític Pau Joan Hernández en parlava al diari *Avui* en els termes següents:

*Existeix un corrent força estès —i força interessant— en la literatura fantàstica i de ciència-ficció en el qual els autors no s'interessen gaire —o no s'interessen gens— pels prodigis màgics o científics en si com en les conseqüències que aquests fets tenen en la vida quotidiana de persones i comunitats descrites de forma al més realista possible. I és en aquesta línia de fantasia realista (i no de realisme fantàstic) que cal situar l'última novel·la de David Cirici.*²

Joan Hernández es refereix a *El baró i la leprosa*, però les seves paraules escauen igualment a *L'esquelet de la balena*.

Aquesta novel·la ens parla d'un món en què el desenvolupament tecnològic ha permès deshumanitzar les escoles: les màquines ho fan tot i, per tant, no cal la presència física

¹ *La Vanguardia*, [Barcelona] (16 d'abril de 2003)

² *Avui*, [Barcelona] (14 d'octubre de 1999)

de cap adult; els professors i les professores són holografies. Es tracta, però, d'un món malaurat, on la solitud dels infants és la més passadora de les desgràcies. Si el plantejament del relat és un gran encert, el valor de la novel·la rau en el profit que en treu l'autor: els nens internats aconseguen "humanitzar-se" i esdevenir persones a pesar de la manca de llibertat. La programació absoluta a què es veuen sotmesos ens parla del totalitarisme i ens remet als universos opressius de George Orwell. L'aïllament dels infants ens parla de la solitud i ens remet al *Robinson Crusoe* de Daniel Defoe. El creixement personal dels protagonistes i la doble conquesta de la llibertat i la identitat ens remet als temes cabdals de la literatura universal de tots els temps, tractats amb una originalitat espantosa.

Nou anys més tard (1995), Cirici guanya el premi Marià Vayreda de narrativa amb *La fàbrica de mentides*, una novel·la juvenil que apel·la a la defensa de la individualitat i al rearmament ètic davant les noves alienacions que ens amenacen... i que, per a més delictes, no substitueixen pas les velles, sinó que s'hi sobreposen! Els joves protagonistes del relat entren en contacte amb l'explotació laboral clàssica: directament, pintant i conduint un vaixell; indirectament, observant com altres obrers treballen en condicions insalubres. La virtuala –sedant fabulós que envaeix la intimitat dels individus i els anul·la com a persones– no modifica aquest estat de coses, sinó que el fa suportable per la via d'esborrar-ne la consciència. El paral·lelisme amb els nens de *L'esquelet de la balena* és diàfan. La semblança de la virtuala amb les fàbriques de somnis reals i actuals (TV, jocs electrònics, etc.) no és casual. La incitació a defensar la individualitat i alhora la justícia social és prou clara. En aquest llibre, Cirici ha reduït la ciència-ficció al mínim per presentar-nos un món que s'assembla perillosament al nostre. La fantasia realista un altre cop.

Amb *El baró i la leprosa* (1999), Cirici insisteix en la fantasia realista, però basteix un pont cap a la literatura per a adults. L'autor comença a modificar la seva trajectòria. El relat té una arrencada fantasiosa, amb un trasplantament de cervell reeixit; sembla l'inici d'una novel·la juvenil. Però no. L'autor treu un partit extraordinari de la situació i explota amb gran habilitat les possibilitats que ofereix la cohabitació d'un cos groller amb un cervell bondadós. El fil narratiu passa àgilment de la tendresa a la brutalitat, de l'humor al drama, de la generositat a la crueltat. La condició humana s'esquinça, per a bé i per a mal, i resta al descobert, adés amable, adés sòrdida, a voltes grotesca com un quadre de Goya. La tensió moral de les novel·les anteriors ha afluixat molt. Cirici busca el públic adult.

En *El baró i la leprosa*, la ciència-ficció continua reduïda al mínim i, aquesta vegada, se situa en el passat (a l'any 1652). En paraules de Pau Joan Hernández:

[...] al darrere de les peripècies de la *Gaireta/baró*, amb tràmols tan delicats com la marital convivència amb la seva legítima i la seva activitat política al Consell de Cent, l'autor ens dibuixa un admirable panorama de la Barcelona del disset: la ciutat en si, les institucions, els estaments socials, les diversions i les malalties, els vicis i les virtuts.³

Aquest camí portarà Cirici a *La vida dels altres*, obra amb la qual ja ha arribat a la literatura per a adults –i sembla que per quedar-s'hi. Aquesta novel·la és un retrat molt "personal" de la Barcelona postmoderna; "personal" en més d'un sentit: en el sentit de ciutat viscuda com a deliri; en el sentit de ciutat desmaterialitzada, orgànica, feta d'històries personals, cares i gestos, i en el sentit –és clar– de visió original i irreplicable de l'autor.

³ *Avui*, [Barcelona] (14 d'octubre de 1999)

El protagonista és en Vicenç, un home que, des que s'ha separat, veu la vida dels altres; la veu amb una claredat impossible, com si la ciutat s'hagués tornat transparent i les cases de vidre ja no protegissin les persones que les habiten. Veu l'home que torna a casa amb BMW, pagat d'ell mateix després de passar la nit amb una noia; veu la parella que recull plats i copes del sopar amb els amics i es demanen *ha anat bé?*; "pijos" que a l'àtic luxós tramen orgies que mai no faran realitat. Al mateix temps, en Vicenç projecta els seus desitjos i les seves pors (imatges sexuals, premonicions d'accidents i visions escatològiques). Aquestes visions descriuen el fenomen d'una ciutat en excitació constant, que no sap aturar-se, i que, per tant, no troba la manera d'instal·lar-se en l'imaginari col·lectiu.

Tres anys més tard (2003), Cirici guanya el premi 23 d'Abril amb *Els errors*, una visió lúcida –incòmoda per a alguns– del franquisme a Catalunya i del seu impacte sobre moltes persones. En paraules del mateix Cirici:

*El franquisme es pot veure de moltes maneres. A la meua novel·la no faig una anàlisi ni una crítica del sistema, que estan implícites en el relat, sinó que intento mostrar la xarxa de complicitats i covardies que una dictadura crea entre la gent. És el franquisme de la quotidianitat, no el de les grans esferes.*⁴

Els errors proposa tres històries que es desenvolupen de forma paral·lela, entre els anys 1937 i 1961, i que al final de la novel·la confluiran. Una transcorre a Roses i relata l'amor clandestí que el protagonista, Joan Hernando (un "xarnego"), mantingué de jove amb Maria Alomar, una burgeseta de la colònia d'estiuejants. La segona narra la investigació policial per aclarir un assassinat, als anys seixanta, també a Roses. A l'última, el fill de Maria Alomar combat la iconografia franquista en una escola barcelonina, catalanista i hereva del noucentisme. Tots els protagonistes cometem errors, i tots els errors són fills de la indecisió. *La vida l'hem de triar* –afirma Cirici. *I no hem de deixar que ens vagi passant. Aquest llibre és una incitació a la decisió.*

Segons Ramon Palomeras, *David Cirici eleva la indecisió a la categoria de protagonista principal, el gran causant dels desencerts dels protagonistes d'Els errors.*⁵

D'altra banda, i en contrast amb la grisor de les accions i l'època que l'autor dibuixa, Cirici homenatja la vila de Roses, amb les llevantades i tramuntanals que la flagel·len i els colors que la tenyeixen, la vida i els costums d'un poble de pescadors; tot allò, en definitiva *que ja s'han carregat*, afirma l'autor. Cirici, que coneix molt bé Roses, descriu a la novel·la el procés d'especulació urbanística i el creixement del turisme a Roses i als voltants, que, malgrat la desfeta evident de l'entorn –sosté Cirici– *va augmentar el grau de benestar i el nivell de vida de la població rosinca.*

3. ITINERARIS DE LECTURA

➤ **Robòtia**

Edat de lectura

L'autor usa un llenguatge planer i assequible; l'estructura de la narració no és complexa i la trama és fàcilment assimilable. El tema, a més, és dels que exciten la imaginació dels més joves, sense caure, però, en simplismes. Així doncs, aquesta novel·la de 133 pàgines és aconsellable per a nois i noies de primer cicle d'ESO.

⁴ *La Vanguardia*, [Barcelona] (16 d'abril de 2003)

⁵ *Avui*, [Barcelona] (14 d'octubre de 1999)

Argument

Dos cosmonautes, Jacob i Hildebrand, esperen pacientment instruccions dins una nau que orbita al voltant de la Terra. Finalment arriba l'ordre d'emprendre una ruta, espai enllà, amb una missió encara desconeguda. Durant el trajecte visitaran alguns planetes habitats (Volcans, Bat, Oel, Gur i Bessons), on seran rebuts amb recel per la seva condició de terrícoles. Trobaran uns mons que se senten amenaçats per una comunitat robòtica instal·lada en un antic planeta miner, el Solitari, i entendran que la Terra és en gran part responsable d'aquesta amenaça. En abandonar cada planeta, nous viatgers s'afegiran a la tripulació. Ben aviat descobriran quina és la seva missió: neutralitzar el poder del Solitari i restaurar el bon nom de la Terra en la comunitat galàctica.

Estructura

El relat està escrit en primera persona. La veu narrativa és la de Jacob, un dels cosmonautes de la Terra, que escriu en un diari les peripècies que viuen tot adreçant-se a un públic indeterminat, al qual tracta de "vosaltres" –com feien els joglars en contar poemes èpics o Ramon Muntaner en redactar la seva *Crònica*.

La narració està dividida en set capítols: el primer és de fàcil introducció i els sis restants coincideixen amb els sis planetes on fan cap Jacob i Hildebrand. Cada planeta té unes característiques que el singularitzen, de manera que l'autor explota distintes possibilitats astrals i morfològiques en les quals la vida és imaginable: Volcans és un planeta molt petit il·luminat per dos sols; Bat és com un immens supermercat irrespirable; Oel és una esfera gasosa; Gur és un planeta sense llum; Bessons és un tàndem de dos planetes units per dues vies de tren, i el Solitari és una gran explotació minera ja exhaurida.

Personatges

Jacob és el terraquí que relata la història a través del seu diari personal. És un home sensible i pacient, que narra i descriu amb un gran sentit de la pedagogia.

Hildebrand és el company de viatge de Jacob; és un científic que sap "llegir" les constel·lacions a ull nu i, a més, és expert en botànica.

Uitrabi és fill d'Ontà, el cabdill dels Volcans. De primer guia els terrícoles pel petit planeta volcànic i, després, s'embarca amb ells rumb al Solitari.

Bitverd és una autoritat de Bat, mal aconsellada per un robot que actua al servei del Solitari; quan pren consciència que aquest l'està manipulant, decideix acompanyar els terraquís en el seu viatge interestel·lar.

Corbèrius és d'Oel, un planeta els habitants del qual són alats com àngels. Corbèrius condemna davant els seus paisans l'assalt de què han estat objecte els terrícoles en arribar a Oel, i convenç l'auditori que cal deixar-los seguir el seu viatge. Ell i sis oelians més els acompanyaran i els seran de gran ajuda.

Noira, de Gur, és filla d'Obscò, el capitost de la ciutat de Tenèbria. Ella se n'ha allunyat perquè està convençuda que son pare està al servei del Solitari. Corbèrius, que la coneix, li demana que ajudi els terraquís a entrar a Tenèbria. Ho fa i, després, s'afegeix al viatge. És una jove bella i molt intel·ligent. Jacob se n'enamorarà.

La Grúfolà és l'èsser d'origen robòtic que comanda el Solitari, el planeta que des de la Terra s'anomena Robòtia. Adopta formes diverses i sembla invencible. Només ho sembla, però.

Bundèlia és un robot de quatre potes que apareix a la fi del relat. Ha estat construït conjuntament per Bessons i la Terra, amb la missió de neutralitzar la Grúfolà i aconseguir que les màquines del Solitari no l'obeeixin.

Suggeriments didàctics

1. Cada un dels planetes que apareixen en el relat és un món singular des de tots els punts de vista (físic, morfològic, astral, etc.). L'alumnat pot fer unes fitxes anotant les característiques de cada un dels planetes que visiten Jacob i Hildebrand, tot consultant amb el professorat de ciències de la naturalesa i de física i química si aquestes disposicions de la matèria són factibles.
2. Els dos cosmonautes emprenen un viatge fora del sistema solar. L'alumnat pot documentar-se i investigar si un viatge així és o serà mai possible, i si la vida d'una persona pot bastar per fer-lo.
3. Als diversos planetes que visiten, els protagonistes coincideixen amb pobladors d'altres mons que tenen una fesomia ben distinta de la nostra. Els nois i les noies poden resseguir quins són aquests éssers i fer-ne la descripció física.
4. A pesar de les enormes distàncies entre els planetes, els personatges que apareixen a *Robòtia* la narració aconsegueixen de fer-se entendre –si bé, de vegades, amb limitacions. Com resolen aquestes dificultats de comunicació? L'alumnat ha de tenir en compte que les estratègies d'aproximació comunicativa, en el relat, són diverses.
5. *Robòtia* és un món, creat pels terraqüis, que escapa del control de la Terra, cosa que dona lloc a un enfilall de malvestats. Creieu que als éssers humans ja ens està passant res de semblant? És una bona pregunta perquè els nois i les noies hi pensin amb calma i que també serveixi per encetar un debat a l'aula.
6. David Cirici és un excel·lent "pintor" de personatges estrafolaris. Podeu demanar a l'alumnat que triï tres descripcions de personatges concrets i observi quina és la tècnica descriptiva emprada (la comparació, la metàfora, la precisió, l'atenció al detall, l'exhaustivitat, el traç impressionista, la mescla d'impressions sensorials...).
7. Cap a la fi del relat, Jacob i Hildebrand no poden travessar una porta oberta perquè estan convençuts que és tancada. La imatge que ells es fan de la porta suplanta la realitat (la porta és oberta) i els incapacita per fer un pas necessari i assolir el seu objectiu. Finalment, i amb molt d'esforç, canvien la seva disposició mental i aconsegueixen travessar la porta. Podeu demanar als nois i les noies que pensin si els passa o els ha passat res de semblant. Segur que es creuen incapaços d'assolir un objectiu no pas per la impossibilitat d'assolir-lo, sinó per un mer bloqueig mental.
8. Com s'imagina el nostre alumnat els pobladors d'un altre planeta? Posem que es tracta d'éssers intel·ligents i que han bastit una civilització avançada. Posem que n'hi ha un parell que ens visiten, després d'un llarg viatge interplanetari. Posem que els nostres alumnes són els primers terrícoles amb qui estableixen contacte. Podeu fer que els nois i les noies imaginin com seria la trobada i que la continen en forma de narració.

➤ ***L'esquelet de la balena***

Edat de lectura

El relat narra una experiència escolar futurista des de l'òptica d'un dels nens que la protagonitza; la novel·la parla, doncs, d'un món que el nostre alumnat coneix bé. Els protagonistes fan una descoberta lenta i progressiva de l'escola i també del món. Les emocions hi són tractades amb una subtilesa i una complexitat psicològica poc aptes per a nens i nenes de dotze i tretze anys. Per això recomanem la lectura als adolescents de catorze, quinze i setze anys.

Argument

En una societat futura, enmig del camp, cent dotze nois conviuen en una escola-residència, aïllats de tothom. L'únic món que coneixen és l'escola i els seus voltants. L'únic contacte possible amb l'exterior és el telèfon. Tot està programat: les classes, els àpats, les dutxes, els jocs, la lectura, l'itinerari de les corregudes...

Els professors són holografies i les classes que imparteixen, gravacions. Però uns fets casuals porten uns quants nois a descobrir i entendre per quins mecanismes funciona l'escola. El protagonista i alguns companys aconsegueixen penetrar a la sala d'ordinadors i reïxen a modificar la programació de moltes activitats; en certa manera, es fan els amos de l'escola; sense cap mala fe, perquè allò que els mou és el desig d'aprendre i comprendre. Alhora, entren en contacte amb un grup de noies d'una escola no gaire distant, que viuen en les mateixes condicions que ells.

Aleshores la rutina es trenca i tot es complica. Han fugit d'una programació rígida i aliena i s'estan convertint en persones lliures que prenen decisions i es construeixen a elles mateixes. A poc a poc, aquests nois i noies –tots ells, adolescents– viuen el naixement de l'amistat. Un dia tenen un encontre traumàtic amb els adults (no n'havien vist mai cap): un estol de rodamons assalta l'escola, roben el menjar i malmeten les instal·lacions. Els danys acaben provocant un incendi, i l'escola es crema. Els nois repleguen la poca cosa que els queda i busquen refugi a l'escola de les noies, en una altra vall. Aquestes els acullen amb gran generositat i comparteixen amb els nous hostes tot el que tenen. Nois i noies creixen junts, i també senten créixer l'amor. Més tard s'aventuren a conèixer el món dels adults, i vuit nois i noies emprenen un viatge cap al sud. Una de les noies, la Júlia, mor a causa de l'investida violenta d'un adult. Arriben a una ciutat sòrdida i hostil, un trist residu d'un món brutal que s'extingeix, el dels adults.

Temes

L'esquelet de la balena és un forn on es couen diversos temes, tots relacionats entre ells. D'entrada, la llibertat. L'escola-residència on s'estan els cent dotze nens no dona cap marge per a la presa de decisions ni per a cap mena d'iniciativa personal. Els nens són presoners –sense sentir-se'n i sense entendre-ho– d'un cervell electrònic que controla el funcionament de tota la maquinària de la instal·lació d'acord amb una programació predeterminada. Els nens no són lliures, però, com que mai no ho han estat, no troben a faltar la llibertat. Vet aquí una al·lusió a un dels drames absurds de l'home contemporani: la inapetència de llibertat induïda pel pur desconeixement d'aquesta llibertat (però també per mandra, por o vertigen). Un grup de nens necessita armar-se de coratge per gosar penetrar a la cuina i cercar la sala de control. La llibertat fa por, desassossega, obliga a pensar i a prendre decisions, i trenca els equilibris heretats.

La responsabilitat és un altre tema cabdal. Quan els nens “prenen el control” de l’escola, allò que obtenen és el control sobre les seves vides, de les quals esdevenen els màxims responsables. Quan en Jonàs surt a córrer i es desvia de l’itinerari marcat, protagonitza la primera rebel·lió del relat i esdevé responsable d’un petit segment de la seva existència. La conquesta de nous espais de llibertat/responsabilitat farà créixer Jonàs i els seus amics: deixaran de ser putxinel·lis –què és, en Xífer, sinó un titella mecànic?– i passaran a ser persones.

Créixer és un procés de construcció personal, en el qual podem ser –o no– protagonistes i timoners. No serem pròpiament persones si no ens individualitzem a partir de la nostra iniciativa personal. Vet aquí el tercer tema (central com els anteriors) del relat. Fins que un grup de nois no pren la iniciativa i s’infiltra a la sala de control, els cent dotze nois són més autòmats que no persones: són éssers mancats de voluntat, d’iniciativa, de criteri propi, de capacitat de decisió; són éssers desesmats, amb l’ànima adormida. Fins aquest moment, l’únic protagonista de la narració és l’escola (l’edifici, la instal·lació). Els nens comencen a ser protagonistes quan descobreixen, casualment, la manera d’obrir les portes i decideixen explotar aquest descobriment per a controlar les pròpies vides. Ells encara no ho saben, però han encetat l’aventura de créixer com a persones.

En el seu creixement, Jonàs i la seva colla aprenen el valor i la força de l’amistat. L’amistat els fa còmplices, i generosos, i tendres, i forts. Els nois aprenen a cooperar i a fer-se costat. Heus aquí un altre tema important, molt vinculat al de la solidaritat. Després de l’incendi, les noies acullen els joves desemparats en un bell gest de solidaritat. Ja ho dèiem: la solidaritat és la tendresa dels pobles.

I després de l’amistat, l’amor. Un amor natural, senzill, que llisca com l’aigua dels rius serens. Un amor que creix sense topalls, obstacles ni violències. Un amor que s’assembla al de Serrat quan “teníem quinze anys, no en sabíem més”. L’amor és aquí una força de la naturalesa, però també (i sobretot) una energia constructiva i regeneradora, un bàlsam de la condició humana.

No hi ha creixement personal sense coratge i sense desig de saber qui som, on som i cap a on anem. Els nens de l’escola no saben a quin continent del planeta viuen, ni quina és la història que els toca més de prop. Viuen desubicats i sense identitat. Començaran a créixer (a ser persones) quan un grup de nens, enduts pel desig d’entendre, té el coratge de rebel·lar-se. És a partir d’aquest moment que comencen a construir una identitat, i s’humanitzen. Tot això no es pot fer sense coratge i sense voluntat d’entendre i de saber. Vet aquí dos temes més, subsidiaris del tema del creixement personal.

Un altre tema és el de l’aïllament i la solitud. Jonàs diu que l’escola és com una illa, com les illes literàries que coneix: la del tresor, la misteriosa i la de Robinson Crusoe. Els nens han de créixer sols, han d’aprendre a viure sense que cap adult els faci costat. Descobreixen l’amor tot sols, aprenen a cultivar plantes i a procurar-se aliment tot sols. I se’n surten; perquè la llavor del mal és lluny d’ells.

Finalment, plana sobre la novel·la una trista sensació de fracàs col·lectiu, que pren cos amb l’aparició dels rodamons i es perfila amb brutalitat a la fi de la novel·la. El món que els nois de l’escola no coneixen, el món del qual els han aïllat, s’ha enfonsat en la misèria i s’exhaureix en una frenesia de violència terminal. El món que hem construït no funciona. Prou que ho sabem!

Personatges

L'esquelet de la balena conté una panòpia de personatges poc freqüent en la narrativa juvenil. A l'inici del relat, els nois tenen dotze o tretze anys. N'esmentarem els més rellevants.

En Jonàs és el jove narrador de la història. Li diuen Dàtil, perquè és alt i du els cabells arrissats. Ell és qui s'atreveix a transgredir la primera norma del centre, quan decideix aventurar-se fora del trajecte traçat per córrer, a primera hora del matí. Aviat trobarà un company de transgressió, en Ramon, amb qui s'enfila a dalt de la carena. En una d'aquestes escapades trobaran dues noies de la seva edat i descobriran, així, l'existència d'una escola per a noies a l'altra altra vall.

En Ramon Gars és el noi que corre més de l'escola –fins i tot més que en Jonàs, que sempre va segon. Serà el còmplice d'aquest en l'aventura iniciàtica de descobrir nous horitzons.

L'Antoni Vèria és un nen que queda atrapat a la dutxa perquè les portes no s'obren. En rescatar-lo es fa mal al genoll. De nit desapareix: l'han dut a l'hospital. Quan torna a l'escola, no es recorda de res.

En Jordi, en Joan i en Manel són companys d'habitació d'en Jonàs, la 43. El primer descobreix que amb la màniga de la bata poden obrir les portes i, després, a la sala de control, aprèn a modificar les programacions de les cintes. Tots tres penetren a la cuina, amb en Jonàs, per la cinta transportadora dels plats.

L'Arcadi Màsser és un nen de personalitat dominant, predisposat a dirigir i prendre la iniciativa; s'està a l'habitació 42. És qui proposa entrar a la cuina per la cinta que s'endú els plats.

L'Oriol Mussar, també de la 42, acompanya els nois de la 43 en la incursió a la cuina i a la sala de control. Més tard participarà en l'expedició cap al món dels adults.

En Miquel Buts és un noi de l'habitació 53 que acompanya els anteriors en l'expedició a la cuina i a la sala de control.

En Lluís Henda és un dels nois que “parla” amb l'holografia dels seus pares.

La Júlia és una noia que s'aventura lluny de la seva escola i es fa mal al genoll. En Jonàs i en Ramon la troben i l'ajuden. Traven amiat i concerten una cita per a l'endemà. Ella i l'Arcadi s'amistançaran. Però cap al final de la novel·la un adult la matarà.

La Marta és una de les noies que Jonàs i la seva colla coneixen a la muntanya, abans de l'incendi. Després, en Jonàs compartirà cabina i dutxa amb ella, i junts descobriran l'amor.

La Carla és una de les noies de l'altra escola. Quan acullen els nois, s'amistança amb en Jordi, i a la fi del llibre emprèn, amb set nois i noies més, el viatge cap al món dels adults.

En Xífer és el robot que ensenya a nedar als nens; memoritza totes les dificultats i progressos dels seus alumnes, cosa que li permet fer un ensenyament personalitzat. Es desprograma a causa de l'incendi. Quan els nois abandonen l'escola, l'enterren.

Cora és el ninot de l'escola de noies que les ensenya a nedar.

Suggeriments didàctics

1. Una de les primeres coses que el professorat pot demanar als nois i noies és que justifiquin el títol de la novel·la. L'esquelet de la balena té un valor simbòlic? Per què?
2. El avis dels nostres alumnes van anar a escoles que funcionaven de manera diferent que la seva. En els centres actuals hi ha aula d'informàtica, sala d'audiovisuals, es fan estudis de camp, etc. David Cirici s'imagina com seran les escoles del futur i ens presenta uns professors que són holografies. Els nois i les noies poden explicar oralment, a la resta de la classe, com s'imaginin l'ensenyament del futur d'alumnes com ells.
3. Els hologrames reproduïxen en tres dimensions la imatge d'un objecte. Aquest mètode fotogràfic ideat per Dennis Gabor té múltiples aplicacions. Es pot demanar a l'alumnat que se n'informi i expliqui quina utilitat real té.
4. Al darrer paràgraf del llibre, el narrador afirma que el món s'extingeix, però no sap per què: *Mai no ens van dir per què, perquè potser no hi havia resposta, o n'hi havia massa i no les podíem entendre.* Quina creu el nostre alumnat que podria ser aquesta, o aquestes, raons? Quin missatge creu que transmet l'autor a l'epíleg?
5. Si Jonàs afirma que l'escola és com una illa, es pot demanar a l'alumnat que opini a quina illa s'assembla més, si a la de Robinson Crusoe, a la del tresor o a l'illa misteriosa i per què.
6. Una altra activitat pot consistir a demanar als nois i les noies que relacionin les novel·les en què surten les illes anteriors amb els autors següents: Jules Verne, Daniel Defoe i Robert Stevenson.
7. També se'ls pot demanar que, a partir de les informacions pròpies (llibres llegits, pel·lícules, consultes a la biblioteca, etc.) i de les dels seus companys i companyes, estableixin els aspectes comuns de l'argument de les novel·les d'aventures. Per exemple:
 - Un fet inesperat canvia la vida del protagonista.
 - Hi ha objectes i personatges que ajuden o perjudiquen els propòsits de l'heroi.
 - ...
8. *L'esquelet de la balena* és una novel·la de ciència-ficció. Després de l'activitat anterior, l'alumnat pot dir quin aspecte creu que la diferencia d'una novel·la d'aventures.
9. El text següent, extret de la novel·la, pot ser el punt de partida d'un comentari:

I quan vam veure, entre la son i el neguit, amb els ulls que ens feien pampallugues, les imatges dels pares que es perdien en la foscor de la pantalla, vaig pensar que ens feien tanta companyia com angúnia. Potser ens acompanyaven, però ens feien sentir més sols encara. (pàg. 102-103)

L'ensenyant pot ajudar a iniciar-lo plantejant preguntes com: Heu experimentat mai una sensació semblant? Hi ha persones que us fan tanta companyia com angúnia? Estant acompanyats, us sentiu de vegades sols?

10. També pot ser objecte de comentari aquest altre fragment, que suggereix preguntes com: Quina sensació ens transmet la descripció del lloc següent? Quines creieu que són les paraules que ens encomanen aquesta sensació? Què ens vol dir l'autor en presentar-nos tres pins baldats?

Tot era groc i platejat allí on el vent havia tret la neu: les pissarres cobertes de líquens, matolls d'herba decantada, premuda, rels de ginebró. Deixàvem el camí allí baix, i a poc a poc els arbres l'anaven colgant, fins que tot era, fins al riu, una extensió espessa i negra. I més amunt, s'acabaven els arbres. Només un pi escapçat, un altre pi que es recolzava entre les roques amb les branques i el darrer, gairebé a dalt de tot, amb un entreforc de branques mortes, cremades per un llamp. (pàg. 30)

11. O aquest altre:

Xífer només es bellugava en gestos convulsius, i feia angúnia de veure'l xipollejant dins l'aigua, veure'l batre l'aigua com si s'ofegués. Si el trèiem de l'aigua es decantava, queia, i tot ell era com un embalum tou i sense vida, com una nina de drap. No podíem continuar veient Xífer d'aquella manera, tan diferent al Xífer de sempre, el que ens ensenyà a batre els peus, a respirar, a saltar dels trampolins, i sempre amb la seva veu càlida, precisa, bondadosa, sempre tan tolerant amb els nostres defectes. (pàg. 120-121)

Els nois i les noies poden explicar què els suggereix aquest retrat de Xífer i quina relació hi ha entre l'estat del ninot mecànic i la disposició anímica dels nois.

➤ **El baró i la leprosa**

Edat de lectura

Amb aquesta novel·la, Cirici basteix un pont cap a la literatura per a adults, que llegiran amb fruïció aquesta original novel·la d'amor. Però això no vol pas dir que no sigui adequada per als adolescents; ben altrament, la novel·la és assequible, atractiva i profitosa per a adolescents de tretze, catorze i quinze anys.

Argument

En plena guerra dels Segadors, a la Barcelona assetjada per l'exèrcit espanyol, el cirurgià Gabriel de Montcada s'enfronta amb l'operació més delicada de la seva vida: ha de salvar el baró de Torrella, greument ferit per un tret que li ha foradat el cap. No se'n podrà sortir si no és amb el cervell de la Gaireta Pou, una leprosa que, a partir d'aquell moment, quedarà indissolublement lligada al baró. La Gaireta, hostatjada en el seu nou cos, fingirà una amnèsia i començarà una nova vida. A partir d'aquest moment, la bonhomia del baró sorprendrà els que l'envolten, avesats com estaven al tracte amb un home asprívol i sense escrúpols. La Gaireta s'abocarà a viure intensament tots els amors possibles i impossibles: estima amb passió la seva muller, Elisenda, que queda embarassada, i decideix ajudar de valent els leprosos per salvar el màxim de vides. Aquest determini la durà al Garraf, on Gaireta retrobarà en Donat, el seu antic amor, i s'empescarà la manera de recuperar-lo.

Estructura

El relat està redactat en tercera persona. El llibre està dividit en petits capítols no numerats. S'hi distingeixen tres parts ben diferenciades:

Primera part: el baró ingressa malferit a l'hospital de la Santa Creu i Gabriel de Montcada li salva la vida amb una operació arriscadíssima. Els personatges de Gaireta, del baró i del cirurgià ens són presentats.

Segona part: la Gaireta, dins el cos del baró, arriba al palau de la Ribera; fingeix una amnèsia, s'enfronta a l'empremta galdosa que ha deixat el baró i emprèn una transformació en positiu dels costums i la vida del noble barceloní, marcada d'ara endavant per l'amor i la generositat.

Tercera part: la lepra castiga durament la població barcelonina. Gabriel de Montcada responsabilitza les puces de l'expansió de la malaltia i emprèn una croada contra elles. La Gaireta l'ajuda, i no s'està de mesclar-se amb els leprosos per alleugerir el seu sofriment. Aquesta empresa du Gaireta a la leproseria del Garraf, d'on ella fou rescatada. Allí retroba el seu estimat. De tornada a Barcelona pateixen un assalt i els bandits maten l'Elisenda. Però el mal tindrà remei.

Tema

El baró i la leprosa és una novel·la d'amor, però no es tracta d'un amor impossible, ni d'un triangle. La Gaireta, entaforada dins el cos de qui fou un home rude i immoral, és com *aigua fresca dins un càntir aspre i bonyegut*. Aquesta avinentesa permet a l'autor desplegar un joc de contrastos i paradoxes enmig del qual hi ha la força enorme de l'amor, que redimeix i humanitza, que convida a la cordialitat i la concòrdia, ens fa generosos, ens dignifica, ens alegra i ens reconcilia amb la humanitat.

Personatges

La Gaireta Pou és una malalta terminal de lepra confinada en un casalot del Garraf. El cirurgià Gabriel de Montcada la fa servir de conillet d'Índies per a experiments amb noves plantes i infusions curatives. En el tercer capítol reviscola dins un cos masculí que li és estrany, però continua sent *ella*: una dona alegre, sensible, tendra, generosa i entregada.

El baró de Torrella és un noble barceloní enriquit, armador i propietari d'una pila de vaixells; casat i sense fills, amb més enemics que no amics, viu en un palau al barri de Ribera. Home malhumorat, bevedor, infidel, violent i despietat, apareix moribund a l'inici del llibre. Quan s'incorpora del llit, ja guarit, el cervell de la Gaireta guiarà les seves passes.

En Gabriel de Montcada és el cirurgià que emprèn la delicada operació de col·locar el cervell de la Gaireta dins el crani del baró. És un hàbil investigador, vegetarià i coneixedor dels secrets mèdics dels jueus i moros dels temps medievals. Està obsessionat a trobar un remei per combatre la pesta. Cap a la fi del llibre creu haver descobert que la malaltia s'escampa a través de les puces, i emprèn una campanya d'extermini d'aquests insectes.

L'Elisenda Miró és l'esposa del baró de Torrella. És òrfena de mare i devota de santa Llúcia, a qui ha estat set anys demanant un miracle: *que el seu marit l'estimés, que no anés amb altres dones, que l'escoltés, que tingués ganes de riure, que no begués, que fos dolç i que la fes feliç al llit*. El miracle s'acompleix.

En Jeroni Muntada és el majordom del baró. D'entrada, és l'única persona de la casa a qui no agraden les noves maneres del baró de Torrella. Al llarg del relat, però, es va transformant, fins que la tendresa i la generositat prodigades pel "nou" baró acaben per captivar-lo.

Suggeriments didàctics

1. L'acció té lloc a Barcelona el 1652, el darrer any de la guerra dels Segadors. La ciutat comtal està assetjada per l'exèrcit espanyol. Què en saben, els nois i les noies, de la guerra dels anys 1640-1652? De segur que ben poca cosa. Fóra un bon exercici que es documentessin sobre la guerra dels Segadors o de Separació (les causes del conflicte, els bàndols enfrontats, el decurs de la guerra, la fi de les hostilitats i les conseqüències que la guerra tingué per a Catalunya). Se'n podrien fer exposicions orals.
2. Barcelona, a més, sofreix l'assot de la pesta. L'alumnat pot fer un petit treball de recerca sobre els estralls que la pesta ha provocat a Europa, i en concret als Països Catalans, al llarg de la història.
3. Hom pot demanar a l'alumnat que detecti l'estructura de l'obra i en determini les parts.
4. *El baró i la leprosa* és una novel·la d'amor molt especial. Els nois i les noies s'haurien d'esforçar a veure com és de central, en aquest relat, el tema de l'amor. I també podrien percebre quina idea de l'amor ens presenta l'autor. Es tracta d'un amor amb implicacions ètiques i amb repercussions socials. Fóra bo demanar-los una reflexió sobre aquest punt, que també podrien exposar oralment.
5. Un altre dels temes importants del llibre és el de la generositat. L'alumnat podria rastrejar els actes de generositat hi ha en el relat. Finalment, fóra interessant que els comentessin, tot valorant si ells, en una situació similar, es comportarien igual o no.
6. El baró de Torrella i la Gaireta-leprosa són descrits de manera molt plàstica. Es pot demanar als nois i noies que enumerin les parts del cos a partir de les quals l'autor elabora el retrat dels dos personatges, tot sintetitzant-ne la descripció.
7. La Gaireta i el baró de Torrella tenen dos tarannàs clarament oposats; tant, que costa molt casar el temperament de l'una amb el currículum de l'altre. L'alumnat pot consignar els aspectes de les dues personalitats que contrasten més vivament.
8. La Gaireta està atrapada en un cos que no és el seu, cosa que li comporta alguns problemes de relació social. Hi ha persones, en la nostra societat, que han d'afrontar problemes similars? Si és així, quina és la millor manera d'afrontar-los? Son dues bones preguntes perquè l'alumnat les respongui per escrit i reflexivament.
9. La Gaireta es posa, literalment, dins la pell d'un altre, i això li permet descobrir aspectes nous de la condició humana. Vet aquí una qüestió perquè la canalla hi reflexioni, digui quins són aquests aspectes i els comenti.
10. L'exercici anterior dóna peu a una altra activitat molt interessant: demaneu a l'alumnat que faci l'exercici de posar-se en la pell d'algú altre que s'ho passa malament i que expliqui què sent i què pensa cada un essent, durant un dia, aquest altre. Aquest exercici ha de ser escrit, però estaria bé fer-ne després algunes exposicions orals.
11. Al Jeroni Muntada, el majordom, d'antuvi no li agradaven les noves maneres del baró de Torrella (pàg. 45). Si el baró s'havia transformat en una persona agradable i cordial, com s'entén que això no agradés al majordom? És una pregunta perquè

l'alumnat reflexioni sobre els hàbits adquirits, els rols socials, les jerarquies i els estereotips. La cosa, ja ho veieu, dóna molt de joc.

➤ **La fàbrica de mentides**

Edat de lectura

Els protagonistes són nens que creixen i s'incorporen al món laboral, però es resisteixen a entrar en una dinàmica d'embrutiment moral i d'alienació personal. El tema, doncs, és complex i convida els lectors a reflexionar sobre la solidesa del seu jo i la construcció de la identitat personal. Una pregunta assaltarà el lector jove en acabar la lectura: poden els mons paral·lels de mentida que hi ha al nostre abast fer-nos perdre el sentit de la realitat i anul·lar-nos com a persones? Tot plegat fa aconsellable aquesta lectura a adolescents de quart curs d'ESO i a estudiants de primer de batxillerat i de primer grau de cicles formatius.

Argument

En Melu, un nen que viu en una ciutat costanera d'un país escandinau, manté una gran sintonia afectiva amb la seva mare, que mor sobtadament mentre patinava; en canvi, no s'entén gens amb son pare. La mare li ha transmès un vague sentiment de desconfiança i recel cap a una innovació tecnològica que ha penetrat ràpidament a totes les cases: la virtuala, un artefacte que submergeix les persones en una mena de somni, en el qual hom aconsegueix els desitjos presents i passats. La pega és que aquest somni substitueix el món real, que, essent trist, encara es degrada més per pur abandonament. En Melu coneixerà tres persones més que l'ajudaran a lluitar contra la virtuala i intentaran vèncer-la: en Muti Bílmur, un adult, empleat de les drassanes; en Ral, un conegut de l'escola amb qui traurà amistat, i la Dana, una jove escanyolida que fa feina en els tubs de ventilació d'un vaixell, i que serà per a Melu més que una amiga.

Estructura

En Melu narra la història en primera persona, amb caràcter retrospectiu, al llarg de catorze capítols, la primera frase dels quals sintetitza el tema de cada un. L'eix de la narració el constitueix el creixement personal del protagonista, que es descabdella en quatre fases:

Primera fase: arriba la virtuala. Melu té onze anys i viu feliç amb la mare, que li ensenya a recelar d'una novetat tecnològica, la virtuala, que fa perdre el sentit de la realitat. Melu sent un rebuig instintiu cap al nou artefacte.

Segona fase: la presa de consciència. En fer catorze anys, Melu entra a treballar a les drassanes de la ciutat, on coneix en Muti i la Dana, i retroba en Ral. El primer els protegirà de la virtuala, usada aquí de tapadora d'unes condicions laborals anorreadores. Melu s'adona que la virtuala és una fàbrica de mentides letal per a la salut mental i física de les persones.

Tercera fase: l'automarginació. Melu i els seus amics s'organitzen: aprenen a divertir-se al marge de la fal·làcia adormidora i deixen la feina perquè els obligaven a treballar amb virtuala. Fugen de casa, s'instal·len primer en un solar a l'aire lliure i, després, en una fàbrica abandonada; fan vida de rodamons i entren en conflicte amb els seus conciutadans.

Quarta fase: l'enfrontament. Els tres joves han descobert una canonada de virtuala. Passen a l'acció i rescaten en Ral i en Muti de les urpes de la màquina. Tot seguit ordeixen un pla per dinamitar la fàbrica de virtuala i en Muti s'encarrega de dur-lo a terme. En Muti hi deixa la pell, però destrueix el muntatge i la ciutat s'allibera de la mentida que la tenallava.

Tema

La narració desenvolupa un tema troncal que la travessa de cap a cap: l'alienació, una amenaça que plana constantment sobre els individus del món contemporani, i que pot adoptar formes diverses. L'autor insisteix sobre una idea cabdal: no hi ha dignitat humana possible sense percepció raonada i lúcida de la realitat. Valors fonamentals com la salut, la llibertat, l'amistat, la justícia, la solidaritat, només poden existir si les persones es construeixen de manera autoconscient i aprenen a ser qui són. Hom no pot acceptar els altres si abans no s'ha acceptat a ell mateix. No es pot transformar positivament la realitat si la perdem de vista. L'obra incita els adolescents a fer una reflexió en profunditat sobre la dignitat humana i els valors que hi estan associats.

Personatges

En Melu Tascote té onze anys a l'inici de la narració, entra a treballar a la drassana amb catorze anys i en deu tenir quinze a la fi del relat. És un nen sensible i assenyat, que ha heretat de sa mare una noció ètica elemental que defensa amb orgull: en l'engany no hi ha la felicitat.

La mare d'en Melu és una dona jove i alegre; li agrada molt patinar sobre el canal glaçat, prop de la badia. Ella té clar que la felicitat és una construcció personal i no vol viure de mentides. Intenta recollir signatures perquè la instal·lació de la virtuala a les cases sigui voluntària, però no se'n surt. Mor sota el glaç, mentre patinava.

El pare d'en Melu és un home desagradable i obsessiu, que no sap o no vol comunicar-se amb el seu fill; està atrapat per la virtuala, que li proporciona una esposa de mentida a la mort de la muller veritable. És un individu patètic que maltracta en Melu i s'entesta que aquest accepti una mare imaginària.

En Muti Bílmur és un vell obstinat, lúcid i tendre que treballa a les drassanes i es manté apartat de la virtuala; és ell qui facilita als tres joves una feina que es fa sense virtuala, per tal de protegir-los. La fermesa dels joves l'encoratjarà a entrar en l'acció.

La Dana, àlies l'Escanyolida, és una noia primeta que neteja tubs de ventilació i xemeneies als vaixells. És una noia d'empenta, eixerida com un gra d'all, que sempre pren la iniciativa. En Melu s'enfortirà al costat seu i se n' enamorarà.

En Ral havia coincidit a l'escola amb en Melu, però no eren pas amics. Ara tots dos es retroben a la drassana, fent de pintors. En Ral, que de petit era un matassetes, ha canviat, i ara és prou assenyat per adonar-se que la virtuala és una trampa letal. De seguida trava amistat amb en Melu i esdevé el seu aliat.

Suggeriments didàctics

1. El relat està precedit per un breu fragment, en castellà, del *Quixot*. Podeu demanar a l'alumnat de quina obra es tracta i fer que expliqui quina relació hi ha entre el fragment i *La fàbrica de mentides*.

2. Un dels canvis essencials que empenyen la narració endavant és la transformació íntima d'en Melu quan racionalitza els seus recels cap a la virtuala. Els nois i noies poden rastrejar en l'obra quins fets propicien la presa de consciència del protagonista.
3. Quan els tres joves es convencen que la virtuala és un invent destructiu, adopten tres actituds diferents: primer intenten cohabitar amb la virtuala; quan això ja no és possible, s'automarginen i, finalment, opten per l'enfrontament amb el monstre. Fóra interessant que l'alumnat destriés aquestes tres actituds. També es podria debatre a classe quina de les tres actituds és la més convenient: la indiferència, la marginació o la revolta.
4. Hi ha, en la vida quotidiana dels adolescents d'avui, res que s'assembli a la virtuala? Hem incorporat hàbits que, si no els controlem, poden produir efectes similars als de la virtuala? Són unes bones preguntes per formular a classe, i també incitacions eficaces per al debat oral.
5. La ciutat, sotmesa als efectes de la virtuala, esdevé un pou de soledat, d'incomunicació, d'insolidaritat, d'evasió irresponsable i d'embrutiment paralitzant. De què ens està parlant, l'autor? D'una ciutat imaginària, pura ciència-ficció? O potser ens està parlant de la nostra societat? Els nois i les noies tenen la paraula. A partir d'aquí, hom pot treballar també els conceptes de metàfora i d'al·legoria.
6. El contrast és un recurs literari de gran eficàcia, usat a bastament per molts escriptors. Cirici no n'és una excepció. L'alumnat pot buscar els elements de contrast que hi ha a les pàgines 89, 90 i 91, en les quals es contraposa el fred que passaven els joves amb l'escalforeta dels pastissos acabats de fer.
7. A les pàgines 56 i 57 hi ha algunes figures retòriques senzilles, que busquen d'incrementar l'expressivitat del llenguatge. Hi trobem l'al·literació de la *i*, la repetició de substantius i el paral·lelisme de frases que tenen la mateixa estructura. Podeu demanar a l'alumnat que localitzi aquests recursos i comentí quin efecte provoquen.
8. En Melu manté una relació molt aspra amb el seu pare. Podeu fer als vostres alumnes les preguntes següents: per què són tan difícils les relacions fill-pare i filla-mare? Creieu que és igual de difícil l'entesa fill-mare i filla-pare? Per què? La polèmica i, per tant, el debat oral, estan assegurats.

4. QUÈ HA ESCRIT?

Novel·les

- *Robòtia*. Barcelona: Empúries, 1985. (1a ed. Laia, 1985)
- *L'esquelet de la balena*. Barcelona: Empúries, 1986.
- *La fàbrica de mentides*. Barcelona: Empúries, 1995.
- *El baró i la leprosa*. Barcelona: Empúries, 1999.
- *La vida dels altres*. Barcelona: Planeta, 2000.
- *Els errors*. Barcelona: Columna, 2003.

Llibres infantils

- *Llibre de vòlics, laquidambres i altres espècies*. Barcelona: Destino, 1986.
- *Els grúfols*. Barcelona: PAU, 1998.
- *Bet i Bup. Bèsties i bestieses*. Barcelona: Destino, 2001.
- *Bet i Bup. Si jo fos com tu*. Barcelona: Destino, 2002.

Guions per a la ràdio

- *Català per a tothom*. Ràdio 4. 1976-1984.

Guions per a la televisió

- *Kiu i els seus amics*. (Dir. Bigas Luna.) TV3, 1984.
- *Oliana Molls* (62 cap.). (Dir. Joan Guitart.) TV3, 1985-1986.
- *Ahí te quiero ver*. (Dir. Rosa Sardà.) TVE, 1985.
- *Tariro tariro*. (Dir. La Trinca.) TVE, 1987.
- *Blanc o negre*. (Dir. Salvador Alsius.) TV3, 1987.
- *No passa res*. (Dir. La Trinca.) TV3, 1988.
- *Cap d'Any a TV3*. 1986 i 1987.
- *El joc del segle*. (Dir. Orestes Lara.) TV3, 1992.
- *Les tres bessones*. (Prod. Cromosoma.) TV3, 1995-2001.

Guions per al cinema

- *Miratges* (llargmetratge) 1985.
- *Projecte FF* (llargmetratge), 1986.

Guions per a espectacles musicals i teatrals

- *Blau Marí*. Companyia Roseland Musical (1986-1995).
- *Flit flit*. Companyia Roseland Musical (1986-1995).
- *Sentits*. Companyia Roseland Musical (1986-1995).
- Versió catalana de l'òpera infantil *Brundibar*, de Hans Krasa, 1997.

Premis

- Premi Joaquim Ruyra de narrativa - RECVLL (1982): *Una ploma de gralla*.
- Premi Apel·les Mestres de literatura infantil i juvenil il·lustrada (1985): *Llibre de vòlics, laquidambres i altres espècies*.
- Premi Ramon Muntaner de literatura juvenil (1986): *L'esquelet de la balena*.
- Premi Ciutat d'Olot-Marià Vayreda de narrativa (1994): *La fàbrica de mentides*.
- Premi Crítica "Serra d'Or" de literatura infantil i juvenil (1996): *La fàbrica de mentides*.
- Premi 23 d'Abril de narrativa (2003): *Els errors*.